Mittuniversitetet
MID SWEDEN UNIVERSITY

Doktorsavhandling, Sundsvall 2009

UNGDOMAR, UTVECKLING OCH UTMANING

STUDIER AV SAMHÄLLS- OCH IDENTITETSSKAPANDE PROCESSER I 1990-TALETS UNGDOMSPOLITIK

Elisabet Ljungberg

Handledare:

Professor Lars Nord

Docent Börje Alström

Institutionen för informationsteknologi och medier
Mittuniversitetet, SE-851 70 Sundsvall, Sverige

ISSN 1652-893X

Mid Sweden University Doctoral Thesis 65

ISBN 978-91-86073-21-3

Akademisk avhandling som med tillstånd av Mittuniversitetet i Sundsvall framläggs till offentlig granskning för avläggande av filosofie doktorsexamen fredag 30 januari 2009, klockan 10.15 i Lubbesalen, Mittuniversitetet Sundsvall.

Seminariet kommer att hållas på svenska.

UNGDOMAR, UTVECKLING OCH UTMANING – STUDIER AV SAMHÄLLS- OCH IDENTITETSSKAPANDE PROCESSER I 1990-TALETS UNGDOMSPOLITIK.

Elisabet Ljungberg

© Elisabet Ljungberg, 2009

Mittuniversitetet SE-851 70 Sundsvall

Sverige

Telefon: +46 (0)771-975 000

Tryckt på Kopieringen, Mittuniversitetet, Sundsvall, Sverige, 2009

UNGDOMAR, UTVECKLING OCH UTMANING – STUDIER AV SAMHÄLLS- OCH IDENTITETSSKAPANDE PROCESSER I 1990-TALETS UNGDOMSPOLITIK.

Elisabet Ljungberg

Institutionen för informationsteknologi och medier, Mittuniversitetet, SE-851 70 Sundsvall, Sverige

ISSN 1652-893X , Mid Sweden University Doctoral Thesis 65; ISBN 978-91-86073-21-3

ABSTRACT

SOCIETY AND IDENTITY

Developments and Challenges in Swedish Youth Politics in the 1990´s.

There are many ways to describe and value young people's interest and engagement in politics. While some defend extraparliamentarian activism as an important road to political engagement, others stress the need for young people to become familiar with the political system. These two contradictory views express a common concern for the importance of involving the young in the political process – this is an issue that the system has to deal with. Should the established political system affirm the youths' active participation and desire to make a change? Is it possible to do this without a loss of respect for democracy? Is it possible to develop democracy without changing it radically Behind these questions, lies the deeper question about how the established democratic system, in practice in the state and municipalities, handle a) the political involvement of youths and b) the transmission of democratic values to new generations. Furthermore, these questions are based on the fundamental assumption that a democratic culture can only be communicated and upheld through processes of political socialization, where norms, knowledge and values are passed on from one generation to the next. In order for this particular kind of communication to succeed, it is crucial that people see their citizenship in a democratic society

as an important part of their identity. One of the main functions of the democratic political system is to create and uphold identities and attitudes that are intimately connected to the system itself. Therefore, the political institutions are central actors in the communication process of political socialization.

Communication is a paradoxical concept. It is a human activity that everyone is involved in, but few can define unambiguously. Professor James Carey, who analyses the concept in Communication as culture, essays on media and society (1989), introduced the idea of communication as ritual. Although broad in meaning, this definition highlights communication as central in the construction of both society and identity. Society exists and works through the communication between people and because we learn the codes of interaction that exist in the societal context:

> *But, whatever the details of the production and reproduction of social life, it is through communication, through the intergraded relations of symbols and social structure, that societies, or at least those with we are most familiar, are created, maintained, and transformed.*[1]

In this dissertation, the notion that communication is pivotal in the formation of both society and identities, is fundamental. Communication is the core of democratic development and the passing on of democratic values from one generation to the next. Political socialization is a question of communication processes.

Objective and research questions

The objective of this dissertation is to investigate how the main actors in the Swedish political system; the state and the municipalities, deal with processes of society- and identity formation. This is achieved through an analysis of the perspectives on political socialization that are expressed by these actors in youth politics in the 1990's.

Three main research questions are central in this dissertation:

> Do the state and the municipalities understand their role in the process of political socialization as mainly hierachical or interactive?
>
> How is the role of the youth construed by these actors? Are they seen as active or passive in the process of political socialization?
>
> Do these actors regard political socialization chiefly as a matter of continuation or as development?

1 Carey, 1992 (1989), p. 24.

Over the years, political socialization research has generated different views on the youth, democracy development and the political system. Early research tended to regard the youth as a passive group in a hierarchical political system that acted mainly on behalf of it's own preservation. This perspective saw political socialization as a matter of teaching the young to assimilate to the existing political system. Later research has shown that the process is more interactive than was previously thought: youths are influenced, but at the same time they also influence others. This shift in perspective raises questions of how the political system construes the process of political socialization, it's own role in this process, the role the youth and ultimately; how democracy best can be developed.

Conclusion

The findings of the different studies in this dissertation show an overwhelmingly hierarchical construal of political socialization by the state and the municipalities. The idea of interactivity and development, advocated by later research, is only visible in some of the municipalities. Furthermore, youths are considered as having some political awareness, but this awareness needs to be cultivated through teaching. Therefore, youths are seen as passive receivers in the communicative process of political socialization – and not as active participants.

At the same time, –on a rhetorical level–both the state and the municipalities express an ambition to create possibilities for youths to take responsibility and to find their own organizational solutions for political engagement. However, this dissertation also shows that this ambition is nowhere matched by any willingness to change the existing system, if that is what is required in order for the youth to develop own organizational solutions. The state regards the process of political socialization from a perspective of continuation and conservation. Youths are therefore mainly seen as a problem until they have reached a level of political awareness that allows them to function within the existing political system. The municipalities wants to get involved in the political socialization of youths through their "youth-councils", but it is obvious that the main perspective is one of socialization into the existing political system. In order to be able to participate and have influence on decision-making, youths have to learn the form and the language required by the existing political system. It is not, according to the municipalities, the system that needs to change.

The state and the municipalities consider youths as mouldable object that also have the ability to participate and shape society. When the states and municipalities' assumptions about the youth's political interests and enthusiasm do not correlate to the youth's, the process of identity-formation becomes paradoxical. A hierarchical

system meets young people who do not want to interact with the system. A system aimed at its own continuation and preservation of the existing order, that mainly aims to teach youths to fit into the system, will meet youths who want to create new forms of organizations. Therefore, when the state and municipalities in the ambition of socializing youths into the political system, shut the door to real participation and influence that would mean actual change and development, it is perhaps not so surprising that some youths canalize their political commitment through extraparliamentary activism. On a rhetorical level everyone applauds ideas of development of the political system. But in reality, the state and the municipalities regard this development as challenging when the suggested changes threatens the established order.

FÖRORD

Vägen tills det är dags att sätta punkt för sin avhandling kan vara som en motorväg, men den kan också vara lång och krokig, För min del har vägen varit som en smal stig där jag knappt hittat ibland. Tack Berit Israelsson som visade mig var stigen började när du ledde in mig på frågan om ungdomar och deras politiska deltagande och inflytande. Tack Dag Anckar och Lauri Karvonen för att ni försåg mig med karta och kompass när jag vandrade in i vetenskapens snåriga skog. Tack Börje Alström för att du visade hur jag långt senare skulle fortsätta navigera. Tack Lars Nord för att du varit med hela tiden och gått med mig hela vägen, visat var stigen fortsatte när den växt igen, som vänt kompassen åt rätt håll när jag vänt den fel och någon enstaka gång torkat tårarna när jag gått vilse.

Under min långa vandring har jag mött många människor som på olika sätt stöttat mig. Ett stort tack till alla människor som följt mig genom åren, från statsvetenskapens vindsrum på Västhagen via Demokratiinstitutet och forskarskolan i Åbo till Medie- och kommunikationsvetenskapliga avdelningen på Mittuniversitetet.

Tack också till alla mina vänner som funnits där när jag behövt dela med mig av med- och motgångar. Till sist Sofia, Jon, Pontus, Emma-Lina och Gustav tack för att ni trott på er mamma.

INNEHÅLL

Abstract ... III

Society and Identity ... III

Developments and Challenges
in Swedish Youth Politics in the 1990's ... III

Objective and research questions ... IV

Conclusion ... V

Förord ... VIII

Lista över artiklarna ... XIV

Ungdomar, utveckling och utmaning – Studier av samhälls-
och identitetsskapande processer i 1990-talets ungdomspolitik ... 1

1 Inledning ... 1

1.1 Två sidor av kommunikation ... 3

1.2 Politisk socialisation ... 4

1.2.1 Politiska socialisationsagenter ... 7

1.2.2 Politisk kunskap och deltagande ... 10

2. Syfte och frågeställningar ... 15

3. Artiklarna ... 16

4. Resultat och diskussion ... 19

Litteratur: ... 25

Bilaga 1

Material som analyserades i artikeln Ungdomspolitiken, ungdomarna och det politiska systemet.

Bilaga 2

Material som analyserades i artikel Förekomsten av ungdomsråd i svenska kommuner, interna betingelser eller diffusion?

Bilaga 3

Material som analyserades i artikel Ungdomsråd, socialisation och revolution på samma gång.

Bilaga 4

Material som analyserades i artikel Myter om ungas politiska intresse. Är unga ett problem eller en resurs i vårt politiska system?

LISTA ÖVER ARTIKLARNA

Artikel ett, *Politisk socialisation; ett forskningsområde som söker sin identitet*, är en peer-review granskad artikel publicerad i den finska tidskriften Politiikka, nr.2, 2003.

Artikel två, *Ungdomspolitiken och ungdomarna och det politiska systemet*, är granskad vid Åbo Akademis forskarskola 2006, ej publicerad.

Artikel tre, *Förekomsten av ungdomsråd i svenska kommuner, Interna betingelser eller diffusion?* är en bearbetad version av min licentiats avhandling, *Förekomsten av ungdomsråd i svenska kommuner: Interna betingelser eller diffusion?*, framlagd vid Åbo Akademi, februari 2000.

Artikel fyra, *Ungdomsråd, socialisation och revolution på samma gång*, är en förkortad rapport från ett uppdrag av Kommundemokratikommittén där jag utsetts till expert i den statliga utredningen. Rapporten är i sin helhet publicerad i SOU 2001:48 *Att vara med på riktigt – demokratiutveckling i kommuner och landsting*.

Artikel fem, *Myter om ungas politiska intresse. Är unga ett problem eller en resurs i vårt politiska system?* är en redaktörsgranskad artikel publicerad i forskarantologin: Nygamla opinioner, Sundsvall 2000.

UNGDOMAR, UTVECKLING OCH UTMANING

– STUDIER AV SAMHÄLLS- OCH IDENTITETSSKAPANDE PROCESSER I 1990-TALETS UNGDOMSPOLITIK

1 Inledning

När ungdomar bränner bilar på gatorna i Paris, Ungdomens Hus-ockupanter blockerar hela kvarter i Köpenhamn och demonstranter förstör Avenyn i Göteborg är tiden politisk. När partiernas medlemslokaler är glest befolkade med grånande äldre människor är tiden mindre politisk. Ungdomars roll i ett demokratiskt samhälle kan diskuteras från olika utgångspunkter. Faran med våldsamma aktioner är att den typ av engagemang som uppvisats i Paris, Köpenhamn och Göteborg kan fördömas på demokratiska grunder. Men en minst lika stor fara kan vara att ungdomar inte engagerar sig alls i politiska frågor. Frågan är förstås vilka fungerande ”mellanlägen” som finns mellan utomparlamentarisk aktivism och total passivitet.

I Dagens Nyheter den 17 oktober 2007 finns en artikel om en ung man som deltagit i flera våldsamma aktioner för att, som han säger, försvara demokratin. Han deltog bland annat i Göteborgskravallerna vid EU-toppmötet 2001. I argumentationen om varför han valt att använda odemokratiska metoder för att hävda sina åsikter, menar han att det som ses som brott i dag kanske inte är det i framtiden. Han exemplifierar sin ståndpunkt i en historisk jämförelse och säger att de som drev, vad vi idag anser vara en demokratisk rättighet, nämligen bildandet av fackföreningar och kampen om kvinnlig rösträtt, också bröt mot den tidens lagar.[1]

Några sidor längre bak i samma tidning finns ett annat reportage med rubriken ”Kul att leka politiker”. Artikeln handlar om att 700 gymnasieungdomar från Stockholm engagerats i ett ungdomsparlament. Parlamentet anordnades av Stockholms stad för att väcka ungdomars intresse för samhällsfrågor. Syftet med parlamentet var också att sprida kunskap om demokrati och om den parlamentariska processen.[2]

Dessa två artiklar formar motsägelsefulla bilder av ungas engagemang och intresse för politik. I det ena fallet försvaras utomparlamentarisk aktivism. I det andra lyfter man fram ungdomars behov av att lära sig mer om det politiska systemet. Gemensamt för båda perspektiven är att det etablerade systemet har att förhålla sig till ungdomarnas synsätt. Ska det etablerade politiska systemet bejaka ungdomars engagemang och vilja att påverka? Går det att göra med bibehållen respekt för

1 Dagens Nyheter, 16 oktober 2007

2 Ibid

demokratin? Är det möjligt att utveckla demokratin utan att förändra den? I grunden handlar alla dessa frågor om hur den etablerade demokratin och dess utövare i stat och kommuner förhåller sig till ungdomars politiska engagemang och till sin egen roll i att föra demokratiska värderingar vidare till nya generationer. Frågeställningarna bygger på en grundläggande föreställning om att det är genom en politisk socialisationsprocess som en demokratisk kultur kommuniceras och bevaras.[3] Annorlunda uttryckt handlar detta om ett arv mellan generationer, där samhällets värderingar, kunskaper och attityder kommuniceras mellan generationer. Denna kommunikation handlar till stor del om hur människor uppfattar sin identitet som medborgare i det demokratiska systemet.

Den identitetsskapande aspekten av medborgarskapet, som bygger på att människor ska se sig själva som medborgare, menar professor Peter Dahlgren är något som "*utvecklas i relation till sociala miljöer och institutionella mekanismer*".[4] Dahlgrens utgångspunkt i synen på hur och varför människor engagerar sig i samhället grundar han på att vi betraktar medborgares agerande utifrån de kulturella villkor som råder. Med kultur avser han:

> /…*gemensamma och självklara referensramar, värderingar, världsbilder och praktiker vi vanligtvis använder oss av. Kulturer kan betraktas som resurser: de uttrycker kollektiva sätt att tänka, att se, att göra och kommunicera som verkar "naturliga"*.[5]

I en demokratisk kultur betraktas demokratiska resurser som naturliga och eftersträvas av det politiska systemet. En av huvudfunktionerna för ett demokratiskt politiskt system är att skapa och bibehålla identiteter och attityder som hör samman med detta system. Det gör det politiska systemets institutioner till viktiga aktörer i den politiska socialisationsprocessen där kommunikativa element är centrala. I nästa avsnitt diskuteras olika sätt att se på begreppet kommunikation.

---

3 Under 1960-talet utvecklades denna teori av bland andra statsvetaren David Easton i arbeten som The Childs Political World, Easton & Hess, 1962 och Children in the Political System, Easton & Dennis, 1969. Statsvetarna Gabriel Almond och Sidney Verba studerade sambanden mellan den politiska kulturen hos medborgare i ett land och demokratins stabilitet i detta land i The Civic Culture, Political Attitudes in Five Nations, 1963

4 Dahlgren, 2004, s 416

5 Dahlgren, 2004, s 407

1.1 Två sidor av kommunikation

Det paradoxala med begreppet kommunikation är att det är en mänsklig aktivitet som alla känner till men som är svår att definiera entydigt.[6] När professor James Carey analyserar begreppet i *Communication as culture, essays on media and society*[7] har han influerats av filosofen James Dewey och ser kommunikation dels i betydelsen att sprida ett budskap, dels i betydelsen av en rituell företeelse. Dewey utvecklar endast den rituella betydelsen av kommunikation, medan Carey talar om kommunikation i båda betydelserna, vilket ska beskrivas närmare här.

I forskning i västerländska kulturer är det förstnämnda perspektivet, överföringen av budskap, det traditionella sättet att studera kommunikation. Kommunikation studeras i betydelsen av att sända eller sprida olika budskap. Denna betydelse av kommunikation kan härledas till något Carey menar är mänsklighetens ”primitiva önskan” om att ha makt och kunna kontrollera sin omgivning. En maktutövning som då baseras på effektiv kommunikation, eller med Careys ord: *The desire to increase the speed and effect of messages as they travel in space.*[8] Begreppen kommunikation och överföring, i betydelsen att kommunicera något eller att förmedla något, blir med det synsättet synonyma och oskiljaktiga och har analyserats med likartade modeller och terminologi. Synsättet är märkbart i olika kommunikationsmodeller: ett budskap skall distribueras, genom en kanal, med sändare och mottagare och med en bestämd avsikt som ger en viss effekt.[9]

Det andra sättet att definiera begreppet kommunikation - som en ritual - är enligt Carey inte lika vanligt förekommande inom vetenskapliga studier. Det handlar då inte om att endast förflytta något: *A ritual view of communication is directed not toward the extension of message in space but toward the maintenance of society in time; not the act of imparting information but the representation of shared beliefs.*[10] Med den betydelsen är kommunikation bredare i sin betydelse, och har en avgörande roll för samhälls- och identitetsskapande. Med hjälp av kommunikation upprätthålls samhälleliga värderingar och gemensamma uppfattningar. Kommunikation härleds till termer som dela, deltagande, organisering och skydd för det allmännas bästa. I engelskan

---

6 Fiske, 1998

7 Carey, 1992 (1989)

8 Carey, 1992 (1989), s 15

9 Detta är ett mycket förenklat sätt att beskriva kommunikationsmodeller, men jag går inte närmare in på olika modeller här. För detta se till exempel Fiske, 1998, McQuail, 1994; Lasswell, 1948,; Shannon &Weaver 1998 (1949)

10 Carey, 1992 (1989,) s 18

har orden *common* och *community* samma språkliga bas som *communication*. Dewey menar att de ändå har något mer gemensamt än det rent lingvistiska:

> *There is more common than a verbal tie between the words common, community, and communication. Men live in a community in virtue of the things which they have in common; and communication is the way in which they come to possess things in common. What they must have in common/…/ are aims, beliefs, aspirations, knowledge – a common understanding – likemindedness as sociologists say. Such things cannot be passed physically from one to another like bricks; they cannot be shared as persons would share a pie by dividing it into physical pieces/…/Concensus demands communication*.[11]

Ett samhälle skapas och fungerar genom att vi kommunicerar med varandra, engagerar oss och lär oss koderna i den kontext vi lever i. Carey betonar kommunikationens överordnande betydelse i dessa samhälleliga processer:

> *But, whatever the details of the production and reproduction of social life, it is through communication, through the intergraded relations of symbols and social structure, that societies, or at least those with we are most familiar, are created, maintained, and transformed*.[12]

I den här avhandlingen är detta senare sätt att betrakta kommunikation som – en samhälls- och identitetsskapande process – väsentlig. Kommunikation är central för demokratiutvecklingen, inte minst mellan generationer. Alltså handlar politisk socialisation i grunden om kommunikationsprocesser. I nästa avsnitt ska olika perspektiv på politisk socialisation beskrivas.

1.2 Politisk socialisation

Under åren har många frågat sig vad som styr människors politiska beteende och vad som väcker människors politiska intresse. Frågorna kan härledas ända till antikens tid när Platon och Aristoteles diskuterade hur individer formas för att passa in i en stats funktioner.[13] I modern tid ägnades sambandet mellan utbildning och människors förhållningssätt till politik stor uppmärksamhet under 1900-talets första hälft[14], men det var först i mitten på 1900-talet begreppet politisk socialisation etablerades. Det var när professor Herbert H Hyman publicerade sin bok *Political*

11 Dewey, 1916 ss5-6 citerad i Carey, 1992 (1989), s 22

12 Carey, 1992 (1989), s 24

13 Se till exempel Dawson & Prewitt, 1969; McDevitt, 2008

14 Dudley & Gitelson, 2003

socialisation, a study in psychology of political behavior[15]. Där förenade han teorier om lärandets psykologi med teorier om politiskt beteende. Han samlade in ett stort antal forskningsresultat för att förklara hur kunskap om lärandets psykologi kunde forma politiskt beteende. Påståendet att politiskt beteende var inlärt ansåg Hyman vara självklart, men ingen hade tidigare systematiskt sammanställt den befintliga forskningen. Inom psykologin fanns en omfattande litteratur om lärande, men dessa teorier hade inte tydligt kopplats till politiskt beteende före Hyman.[16] Den process han han identifierar som politisk socialisation har sedan varit utgångspunkt för många efterföljande studier[17], och forskningsområdet väckte stort intresse under de närmast följande decennierna.[18] Svårigheter med att, både teoretiskt och empiriskt, definiera processen gjorde att många forskare lämnade området.[19] Från mitten på 1990-talet och framåt har intresset åter ökat.[20]

Enligt Hyman börjar det politiska intresset och engagemanget utvecklas mycket tidigt hos barn och ungdomar. Han drog slutsatsen att man redan under tonårstiden har mognat politiskt och att det politiska intresse och de värderingar man har då kvarstår genom livet. *Humans must learn their political behavior early and well and persist in it.*[21] Många av Hymans efterföljare under 1960- och 1970- talen fortsatte att hävda att politisk socialisation tillhör barn- och ungdomstiden. Andra såg formandet av individens förhållningssätt som en kumulativ process och menade att människors politiska socialisation sker under hela livet, men att tidig socialisation ligger

15 Hyman, 1959

16 Hyman, 1959

17 Hyman är en av de mest refererade forskarna i efterföljande studier i politisk socialisation.

18 Till exempel var det inom statsvetenskap det område som växte snabbast under 1960-talet, Greenstein, 1970

19 Tillbakagången av politisk socialisationsforskning har förklarats med hänvisning till en rad svagheter inom området som definitioner av centrala begrepp, tydliga avgränsningar av studieobjekt, hänsyn till historiska eller kontextuella faktorer samt metodologiska utgångspunkter. Se Siegel, 1995

20 Se till exempel Niemi & Hepburn, 1995; McDevitt & Chaffee, 2002

21 Hyman, 1959, s 17

till grund för den senare och att människor förändrar sina politiska värderingar och beteenden även i vuxen ålder.[22]

Men även enskilda forskare har växlat perspektiv. Ett exempel är professor Roland Inglehart. Han hävdade i sina tidiga studier att värderingsförändringar var generationsbundna.[23] Erfarenheter under barndom och uppväxt var det som sedan formade den generationens värderingar. Detta har han senare reviderat, och under 1990-talet påtalar han att kraftiga konjunktursvängningar kan ge effekter på hela befolkningens värderingar utan hänsyn till generationsgränser.[24] I nutida studier finns en relativt enig uppfattning om att politisk socialisation är en process som pågår under en människas hela livstid.[25] I dessa studier försöker forskningen till exempel förklara på vilka sätt olika händelser i såväl människors liv som i deras omvärld inverkar i den politiska socialisationsprocessen. Ålder är trots detta fortfarande ett viktigt tema i politisk socialisationsforskning, inte minst när forskare söker svar på vilka värderingar som är bestående och vilka det är som förändras.

På samma sätt som att ålder är ett omdiskuterat tema inom politisk socialisationsforskning finns olika uppfattningar om de omgivande faktorernas betydelse i den politiska socialisationsprocessen.

---

22 Se till exempel Greenstein, 1965, som menar att politisk socialisation primärt handlar om barn och studier av barn; Patrick, 1972, till och med specificerar att politisk socialisation sker mellan elva och 13 års ålder, även Jennings & Niemi, 1974, ser tonårstiden som särskilt betydelsefull för politisk mognad; Dawson & Prewitt, 1969 ser barn- och ungdomstiden som betydelsefull för grundläggande politisk socialisation, men menar att förståelse för politiska förhållanden inte kommer förrän senare i livet; Stacy 1978, definierar politisk socialisation som en livslång process; vilket även Siegel, 1989, instämmer med när hon lyfter fram att en politisk socialisationsprocess inte kan förbereda barn och ungdomar för alla händelser längre fram i livet vilket följaktligen innebär att politisk socialisation pågår hela livet. I sin tidigare forskning har hon trots detta pekat på tonårstiden som särskilt betydelsefull, Siegel & Hoskins, 1981. Bell, 1973, anser att barndomstiden är viktig men att politisk socialisation är en kumulativ process som sker stegvis senare i livet.

23 Inglehart, 1977

24 Inglehart, 1990

25 Se till exempel Sotirovic & McLeod, 2004; McDevitt, 2008

1.2.1 Politiska socialisationsagenter

I politisk socialisationsforskning har överförandet av attityder, värderingar och normer ägnats stort utrymme. Så kallade socialisationsagenter har lyfts fram som betydelsefulla i processen. Detta avsnitt inleds med att de fyra socialisationsagenterna familj, skola, föreningsliv och medier beskrivs och avslutas med en sammanfattning av senare politisk socialisationsforsknings ifrågasättande av agenternas betydelse.

Hyman konstaterade att den första och, enligt honom, främsta socialisationsagenten är familjen.[26] Han har i senare forskning fått både stöd och kritik för denna uppfattning. Familjens betydelse betonades framför allt i tidig socialisationsforskning.[27] Under senare delen av 1960-talet och under 1970-talet kritiserades den tidiga politiska socialisationsforskningen generellt, men forskare ifrågasatte också om familjen var den viktigaste socialisationsagenten. Kritikerna lyfte bland annat fram den svaga korrelationen mellan föräldrars och barns politiska orientering, metodologiska brister samt brist på studier om familjestrukturers betydelse.[28] Genom att betrakta utvecklingen över tid är det också lätt att konstatera att både samhället och familjelivet har förändrats i grunden.

I senare forskning har journalistik- och kommunikationsforskaren Michael McDevitt och professor Steven Chaffee lyft fram behovet av att revidera synen på familjen i socialisationsprocessen. De menar att politisk socialisation handlar om en ömsesidig kommunikativ interaktion mellan barn och vuxna, där båda grupperna påverkas.[29]

En andra socialisationsagent är skolan. Professor Richard Merleman noterade tidigt att skolan fått allt mer av uppfostrande uppgifter och därmed också högre grad av socialisationsbetydelse.[30] Skolan skulle därmed kunna jämställas med, eller till och med ha passerat, familjens betydelse som socialisationsagent. Huruvida det antagandet stämmer eller ej råder ingen enighet om.[31] I senare forskning har bland annat klimatet i klassrummet analyserats. Den visar att ett klimat där fria diskus-

---

26 Hyman, 1959

27 Se till exempel Davies, 1965; Dennis, 1973, a; Bell, 1973; Mitchell, 1973

28 Se till exempel Mead, 1970; Connell, 1972; Dennis, 1973, b; Renshon, 1977; Jarlbro 1988

29 McDevitt & Chaffee, 2002.

30 Merleman, 1980

31 Se till exempel Hess & Torney, 1967, som framhåller familjens betydelse för att den är den första socialisationsagenten eller Siegel, 1995, som menar att samhällsutvecklingen gjort att andra faktorer, som till exempel skolan, kan vara väl så betydelsefulla som familjen.

sioner mellan eleverna uppmuntrades leder till att eleverna blir mer kunniga och uppmärksamma om samhällsfrågor.[32] I andra studier har läroplaner uppmärksammats, med slutsatsen att läroplaner som uppmuntrar interaktiva aktiviteter stimulerar elevernas politiska intresse och engagemang.[33] Senare forskning har utvecklats genom att det hierarkiska perspektivet i tidig politisk socialisationsforskning har övergått till analyser av politisk socialisation som en process i interaktiva miljöer.[34]

En tredje politisk socialisationsagent är föreningslivet. I tidig politisk socialisationsforskning saknar föreningslivet som politisk socialisationsagent betydelse. Inom senare politisk socialisationsforskning finns däremot en utbredd föreställning om att föreningarnas breda samhällsmässiga betydelse innebär en social integration av medborgarna i samhällslivet. Föreningarna antas i denna föreställning vara socialt integrerande arenor där den samhällsmässiga solidariteten kommer till uttryck och där identitet och social tillförsikt skapas bland människorna.[35]

En fjärde politisk socialisationsagent är medierna. När mediernas betydelse som socialisationsagent först uppmärksammades var det primärt ungdomar som studerades.[36] Studier av mediernas betydelse för lärandeprocesser som leder till politisk kunskap utvecklades till studier om mediernas betydelse för människors politiska mognad.[37] Medieinnehåll analyserades utifrån kognitiva, känslomässiga och beteendemässiga aspekter i ungdomars politiska socialisation. När socialisationsforskningen visade att socialisationen fortsatte i vuxenålder inkluderades även vuxna i dessa studier.[38] I tidig politisk socialisationsforskning analyserades mediernas betydelse i relation till partiidentifikation, föreställningar om auktoriteter samt politisk kunskap.[39] Senare forskning har visat att mediers betydelse i politiska socialisationsprocesser kan ha både positiva och negativa implikationer för människors politiska intresse och engagemang. Det har lett till två motsägelsefulla teoretiska inriktningar, å ena sidan mobiliseringsteorier och å andra sidan demobiliseringsteorier eller så

32 Flanagan, m.fl., 1998

33 Se till exempel Niemi & Junn, 1998

34 McDevitt & Chaffee, 2002

35 Se till exempel Putnam, 1993; Juul 2002; Lorenzen, 2001

36 Atkin, 1981. Vilket hör samman med att den tidiga politiska socialisationsforskningen betraktade barn och ungdomstiden som den mest betydelsefulla perioden för socialisationsprocessen.

37 Siegel, 1989

38 Sotirovic & McLeod, 2004

39 Chaffee, 1975

kallade mediesjuketeorier. Mobiliseringsteorier visar att medierna är en viktig informationskälla som bidrar till att öka människors förståelse för politik. I mediesjuketeorier, anklagas medierna i stället för att genom ett visst innehåll bidra till människors brist på politiskt intresse och engagemang. Mediekonsumtion, eller mer precist nyhetsmediekonsumtion, och politiskt intresse kan bli en *virtuos circle* för vissa och en *spiral of cynism* hos andra beroende på medieval och val av typ av program.[40]

Sammanfattningsvis kan sägas att en stor del av den politiska socialisationsforskningen har ägnat sig åt vad som har störst betydelse för en människas politiska utveckling och hur socialisationsagenterna interagerar med varandra. Den tidiga politiska socialisationsforskningens enkla bild av att vissa utpekbara socialisationsagenter relativt oproblematiskt kunde överföra politisk kompetens till unga människor har inte återkommit i senare forskning. När politiska socialisationsagenter analyseras i senare politisk socialisationsforskning handlar det mer om vad det är för slags processer eller mekanismer i familjen, skolan, föreningslivet eller medierna som spelar roll.

Professor Judith Torney-Purta ifrågasätter det meningsfulla i att ens fortsätta att diskutera socialisationsagenters betydelse. Hon menar att ett skäl till att forskning om den politiska socialisationsprocessen inte utvecklades efter 1980-talet var den alltför starka fokuseringen på att rangordna olika socialisationsagenters betydelse. Strävan att visa den ena agentens betydelse på bekostnad av en annan gjorde det svårt att komma vidare. Det skulle, enligt Torney-Purta, vara bättre att lämna diskussionen om socialisationsagenterna och inom politisk socialisationsforskning koncentrera sig på lärandeprocessen, både i fråga om formellt och informellt lärande.[41] Ett sådant perspektiv får också konsekvenser för analysen av hur demokratiska värderingar kommuniceras i ett samhälle.

Teorier om kognitiv förmåga eller teorier om socialisationsagenters betydelse får då mindre betydelse än strukturella teorier om sociala fenomen där ansvaret för lärandet läggs på samhällsstrukturer kring individen. Sådana strukturella teorier utgår från vad som är nödvändiga förutsättningar för att hålla människor engagerade och intresserade i ett politiskt system.

En sådan nödvändig förutsättning är politisk kunskap, en annan är politiskt deltagande. Dessa områden är centrala i politisk socialisationsforskning och väsentliga

---

40 Se till exempel Norris, 2000 som hävdar nyhetskonsumtionens mobiliserande effekter för politiskt intresse; Aarts & Semetko, 2003 som ser att mediekonsumtion också kan ha en demobiliserande effekt på politiskt intresse; Capella & Hall Jamieson, 1997

41 Torney-Purta, 2000

för förståelsen av hur en väl fungerande demokrati kan utvecklas och demokratiska värderingar överföras.

1.2.2 Politisk kunskap och deltagande

Människor behöver kunskap för att kunna fullgöra sina samhälleliga plikter. Det är inte enkelt att operationalisera politisk kunskap och det finns inget generellt och av alla accepterat sätt att mäta människors politiska kunskap.[42] Det går att urskilja tre typer av politisk kunskap som mäts i forskningsrapporter. Det handlar för det första om ren faktakunskap, för det andra om kunskap om aktuella politiska skeenden och för det tredje om fakta och kunskap om aktuella händelser satta i ett historiskt samband som ger en förståelse för sammanhanget.[43]

Den faktakunskap som också kan kallas läroboksfakta handlar om statsskick, maktrelationer, valförfarande osv. Den här typen av kunskap har en mer stabil karaktär och lärs ofta ut genom undervisning i skolorna. I faktakunskapen inbegrips i vissa fall även mätningar av hur väl personen i fråga behärskar vissa relevanta uppgifter som till exempel förmåga att tala inför publik, organisera möten, leda möten, delta i kollektivt beslutsfattande, skriva protokoll och skriva brev.[44] Det är kunskap som kan introduceras genom skolundervisning, men den kan lika gärna komma från ett aktivt deltagande i till exempel föreningslivet.

Ett djupare kunskapsmått handlar om sådan kunskap om aktuella händelser som har betydelse i den politiska världen här och nu. Sådan kunskap är mer föränderlig och lättflyktig men kan ändå vara föremål för mätningar. Denna typ av kunskap är vad Michael Delli Carpini och Scott Keeter benämner *"surveillance facts"*. [45] Det är politisk kunskap som i första hand kan observeras och inhämtas från medierna eller genom personlig interaktion med andra människor. Den här typen av kunskap har till exempel kommunikationsforskarna Kees Aarts och Holli Semetko mätt med tre indikatorer: att känna igen politiska kandidater, att kunna placera politiska partiers ståndpunkt i vissa frågor, och att kunna identifiera vilka partier som samarbetar i parlamentet.[46]

---

42 Delli Carpini & Keeter, 1993

43 Jennings, 1996; Delli Carpini & Keeter 1993

44 Se till exempel Verba,1993

45 Delli Carpini & Keeter, 1996

46 Aarts & Semetko, 2003

Professor Jon Krosnick har i ett annat exempel använt fyra indikatorer för att mäta de båda första typerna av kunskap hos individer. Den första typen av kunskap mäter han genom att efterfråga vilka faktakunskaper om politik respondenterna har. Därefter mäter han hur stort intresset för politik är, i vilken grad respondenterna exponerar sig för politisk information samt hur ofta de tänker på politiska frågor.[47] Genom att operationalisera politisk kunskap som en uppsättning av faktisk information om politik, inlärd eller observerad, lagrad i långtidsminnet kan politisk kunskap avgränsas från politiska attityder och åsikter i studier.[48]

Den tredje typen av politisk kunskap, som har mätts, bygger på de båda andra typerna av kunskap. Tillägget är att den också anses innefatta ett samhälles kollektiva historiska minne. En kunskap som kommer från både undervisning och upplevelser i nuet. På individnivå utvecklas helheten till den kunskap som formar människans egna politiska plattform, där relevanta historiska fakta förenas med dagsaktuella politiska händelser. Det är kunskap om ett samhälles samlade värden, attityder och uppfattningar,[49] men det är också något som inte är lika vanligt att undersöka.[50] I ett samhälle där människorna behöver kämpa för att tillgodose sina materiella behov kommer säkerhet och ekonomisk trygghet att utgöra centrala politiska värderingar. I ett annat samhälle eller en annan tid där dessa primära behov är tillgodosedda kommer andra värden att vara viktigare.[51] Forskare har, vid sidan av faktisk och praktisk kunskap, mätt människors förståelse för hur saker och ting hänger ihop och förståelsen av hur makten fördelas inom och mellan politiska institutioner. Dessa senare studier har inte gjorts på vuxna utan endast på barn och ungdomar.[52]

Den term professor John Zaller använder för politisk kunskap är *political awareness*.[53] Han menar att det inte räcker med att ha politiska kunskaper, det måste vara faktisk kunskap som individen internaliserar och som därmed ger honom eller

47 Krosnick, 1990

48 Cho & McLeod, 2007

49 Jennings, 1996

50 Jämför Carey, 1992 (1989)

51 Det är grundprincipen i Ronald Ingleharts teori om postmaterialism, Inglehart, 1990

52 Till exempel har Furth, 1979, studerat hur barn utvecklar förståelse för hur politiska institutioner fungerar. Torney-Purta, 1983, noterade att psykologer tenderar hävda att barn inte är kapabla att förstå hur sociala institutioner fungerar och därför ignorerar dem men hennes egna studier indikerar att barn har en viss insikt om grunder till och organisering av institutionell makt.

53 Zaller, 1992

henne en politisk förståelse. Political awareness kan, enligt Zaller, vara ett bättre begrepp än political knowledge när forskare ska diskutera vad det är för behov vi har av kunskap, vilken kunskap som förmedlas och vilken kunskapsnivå människor har.[54] I politisk socialisationsforskning har kunskap i första hand mätts genom att forskare undersökt faktakunskaper hos respondenterna eller kunskaper om konstitutionella fakta om hur makt och ansvar fördelas mellan olika institutioner inom statsapparaten. I mindre utsträckning har forskare efterfrågat kunskap om politiska ställningstaganden bland namngivna individer, grupper eller partier och endast i sällsynta fall kunskap om nutida politiska händelser eller politisk historia.[55]

Till sist kan det också konstateras att forskare som har försökt operationaliserat begreppet politisk kunskap sällan har tagit hänsyn till att olika fenomen samvarierar eller förutsätter varandra. Det finns trots detta en slags samstämmighet att politisk kunskap i vid betydelse handlar om en medvetenhet om: *what government is and does*.[56]

Vid etableringsfasen av politisk socialisationsforskning var det teoretiskt centrala den process där socialisationsagenter överförde politisk kunskap till de unga för att bevara det politiska systemet. I ett demokratiskt samhälle är det, vilket poängterats av den danske statsvetaren Hal Koch, för samhället accepterade värderingar och normer som varje ny generation måste tillägna sig.[57] Med andra ord: varje generation måste lära sig vad demokrati är och hur ett demokratiskt samhälle fungerar för att det ska bevaras. Värderingar kring att rösta och hysa förtroende för systemet överförs för att försäkra stabiliteten i ett demokratiskt styre.[58] De tidiga politiska socialisationsteorierna har också ett tydligt mål. När Hyman beskrev effekterna av den politiska socialisationsprocessen poängterade han att den ordning som fanns i samhället måste bevaras för att, som han uttryckte det: *…/otherwise there would be no regularity perhaps even chaos*.[59] I senare forskning lever detta antagande kvar. Michael McDevitt och Steven Chaffee betonade att: *…/political socialization is still perceived as reproduction over generations of attitudes and behavior.*[60] De menar att det fortfarande finns ett grundläggande antagande att processen syftar till att överföra attityder

54 Graber, 2005

55 Stradling, 1977; Furnham & Gunther, 1983; Judd & Dowing, 1990; Fiske et al 1990

56 Barber, 1969, s 38

57 Koch & Ross, 1949

58 McDevitt, 2008

59 Hyman, 1959, s17

60 McDevitt & Chaffee, 2002, s 283

och värderingar för att bevara ordningen, trots att politiska socialisationsprocesser i senare forskning betraktas som interaktiva processer.

I ett demokratiskt system med den typ av representativitet som vi har i Sverige har de politiska partierna uppfattats som en utgångspunkt för den politiska socialisationsprocessen. Genom att ansluta sig till något parti kunde människor lära sig hur demokratin fungerar och möjligheterna att utveckla systemet både ideologiskt och praktiskt. Under de senaste decennierna har dock de politiska partierna tappat medlemmar[61] och parallellt med den utvecklingen har valdeltagandet sjunkit.[62]

Forskare har uttryckt oro för nedgången i politiska aktiviteter i form av bland annat partimedlemskap och valdeltagande.[63] Det finns dock ingen enighet om varför nedgången sker och heller ingen enighet om vilka konsekvenser den kan få. Det minskade partiengagemanget kan orsakas av nöjda medborgare som upplever att de inte har anledning att vara aktiva.[64] Det kan också bero på en individualisering som gör att egenintressen uppfattas som viktigare än kollektiva intressen.[65]

Missnöje med systemet kan ge upphov till alternativa politiska aktiviteter och människor kan utveckla mer eller mindre direkta former för att påverka. När alternativa former för deltagande ökar kan det uppväga den nedåtgående trenden i partimedlemskap och valdeltagande.[66] Minskat deltagande i traditionella politiska former behöver därmed inte innebära några negativa konsekvenser för demokratins bevarande.[67] Det kan i stället innebära att det politiska systemet utvecklas, och med tanke på ungdomars agerande är det just detta som det politiska systemet kan behöva göra för att bevara demokratin. Det går inte att förvänta sig att unga generationer tar emot det demokratiska arvet och direkt kopierar tidigare generationer.[68] Frågan är då hur det etablerade politiska systemet förhåller sig till dessa villkor och hur det förhåller sig till ungdomar. Ses nya former som en utmaning, som motstånd till systemet eller som perspektiv på demokratiutveckling?

---

61 Häll, 2005; Holmberg, 2000; Blumler, 1997; SCB: Partimedlemskap har sjunkit från 13,8 procent 1980 till 5,6 procent 2005 Åldersgruppen 16-24 år från 9,4 procent 1980 till 3,4 procent 2005

62 SCB: Valdeltagandet har sjunkit från 94 procent 1976 till 82 procent 2006

63 Se till exempel Dalton, 2004, Rothstein, 2002; Stolle & Hooghe, 2005

64 Se till exempel Schudson, 1998; Petersson, 1989.

65 Se till exempel Parry, et al. 1992; Putnam, 2000.

66 Se till exempel Karvonen, 1999; Dahlgren, 2004

67 Karvonen, 1999

68 Fernler, 1996

När begreppet ungdom började användas i politiska sammanhang sammankopplades det med entusiasm och vilja. Ungdom var ett medel i den politiska kampen, något eftersträvansvärt och en källa till förnyelse.[69] Senare har ungdomars förhållningssätt till politik ofta beskrivits med negativa termer och slutsatserna är många gånger pessimistiska. Unga människor har framställs som *merely ignorant, apathetic and cynical,*[70] men forskare som förespråkar att forskningsområdet politisk socialisation på nytt ska få betydelse gör det under premissen att ungdomar är aktiva deltagare i sin egen utveckling.[71] De menar att den utvecklingen går snabbare när ungdomar får självförtroende att uttrycka sig politiskt i en miljö där hierarkier brutits ned till förmån för mer jämlika villkor.[72]

Skillnader i tidigare och senare politisk socialisationsforskning märks i en perspektivförskjutning i sättet att se på både den politiska socialisationsprocessen och på den socialiserade. Forskningen har gått från ett hierarkiskt sätt att se på processen till ett interaktivt synsätt och från ett passivt sätt att se på den socialiserade till ett aktivt sätt i senare forskning. I frågan om den politiska socialisatonsprocessen är bevarande eller utvecklande finns forfarande ett grundläggande antagande inom forskningen att processen är bevarande. Det är dessa perspektiv på den politiska socialisationsprocessen som är utångspunkter i denna avhandling. I nästa avsnitt ska syfte och frågeställningar presenteras.

---

69 Se till exempel Berggren, 1995, som analyserat ungdomsbegreppet inom politiken under 1900-talet

70 Buckingham, 1999 s 171 senare utvecklar Buckingham resonemanget om förhållandet mellan unga människor, nyhetsmedier och politik i The Making of Citizens, Young People and Politics, 2000

71 Niemi & Hepburn, 1995

72 Flanagan & Gallay, 1995

2. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Politisk socialisationsforskning har således genererat olika sätt att se på ungdomar, demokratiutveckling och förhållandet till det rådande politiska systemet. I tidig socialisationsforskning är ungdomar passiva i ett hierarkiskt system som är inriktat på att det ska bevaras. Den politiska socialisationsprocessen syftar till att ungdomar ska fostras för att passa in i det befintliga politiska systemet. Senare forskning har visat att ungdomar både påverkas och påverkar andra i ett interaktivt system. Frågan är om perspektivförskjutningen påverkar det politiska systemets sätt att förhålla sig till den politiska socialisationsprocessen, till den egna rollen, till uppfattningen om unga och till synen på hur demokratin bäst utvecklas.

Den av statsmakterna upplevda bristen på ungdomars politiska intresse och engagemang, och ungdomars val av alternativa former för deltagande, låg till grund för det som sedan 1990- talet varit en särskild politisk satsning på ungdomsfrågorna. Ungdomspolitik har sedan dess varit ett eget politikområde. Det är inte bara på central nivå som ungdomar och deras politiska engagemang uppmärksammats. I kommunerna började särskilda forum för ungdomars inflytande, så kallade ungdomsråd, inrättas under 1990-talet. Det gör sammantaget 1990-talet till en tidsperiod som är intressant att analysera.

Syftet med avhandlingen är att undersöka hur det politiska systemets huvudaktörer stat och kommuner förhåller sig till samhälls- och identitetsskapande processer genom att analysera vilka perspektiv de har på politisk socialisation i 1990-talets ungdomspolitik.

Tre frågeställningar är centrala i avhandlingen:

1. Har stat och kommuner ett hierarktiskt eller ett interaktivt perspektiv i hur de ser på sin roll i den politiska socialisationsprocessen?
2. Har stat och kommuner ett aktivt eller ett passivt perspektiv i hur de ser på ungdomar i den politiska socialisationsprocessen?
3. Har stat och kommuner ett bevarande eller utvecklande perspektiv i hur de ser på det politiska systemet i den politiska socialisationsprocessen?

3. ARTIKLARNA

Nedan följer en kort presentation av de artiklar som ingår i avhandlingen. Den innehåller en beskrivning av respektive artikels syfte, frågeställningar och material. I nästa kapitel, Resultat och diskussion, ska artiklarnas resultat diskuteras i relation till avhandlingens syfte och frågeställningar.

Artikel ett i avhandlingen, *Politisk socialisation; ett forskningsområde som söker sin identitet*, är en forskningsöversikt med teoretiska perspektiv inom forskningsområdet över tid. Det är ett område med både lång och kort historia. I det långa tidsperspektivet sträcker sig ämnesområdets rötter bakåt till antikens greker, medan ett modernt tidsperspektiv mer handlar om tiden från andra världskriget och fram till den tid när forskningsintresset för området avtog. Syftet med artikeln är att sammanfatta den teoretiska bakgrunden för forskningsområdet politisk socialisation, men även att pröva områdets relevans för studier om engagemang och politiskt intresse. Forskningsområdet politisk socialisation kan historiskt delas in i flera faser; den filosofiska, den empiriska, den beteendevetenskapliga, den framgångsrika och den ifrågasättande. Forskningsområdet har tydlig relevans för fortsatta studier, men brist på stringens och tydlighet i teoribildningar och begreppsdefinitioner har gjort det svårt att komma vidare efter den ifrågasättande fasen. Under senare tid har intresset för forskningsområdet återkommit med nya perspektiv. Dessa perspektiv behandlas i avhandlingens inledning och återkommer i kapitlet resultat och diskussion.

I artikel två, *Ungdomspolitiken och ungdomarna och det politiska systemet*, analyseras statens ungdomspolitiska dokument för att undersöka hur staten ser på sin roll i den politiska socialisationsprocessen, på ungdomars roll och på hur demokrati utvecklas i det politiska systemet. Syftet i artikeln är att analysera vilka perspektiv som är dominerande i statens syn på politisk socialisation. Artikelns frågeställningar är:

1. Betraktas ungdomar som ett problem eller en resurs?
2. Betraktas det politiska systemet som stabilt eller i behov av förändring?
3. Vilka behov anser staten att ungdomar har och vilka åtgärder ska till för att lösa problemen?

I artikeln innehållsanalyseras statens ungdomspolitiska dokument från 1990-talet. Efter en översiktlig genomläsning av dokumenten preciseras följande områden för vidare kvalitativ analys: välfärd, inflytande och politisk socialisation. Inom varje område undersöks sedan statens inställning till ungdomar genom att fyra kategorier konstrueras: Inställning – betraktas ungdomar som ett problem eller en tillgång? Bredd - betraktas ungdomar som en homogen eller heterogen grupp? Åtgärder –

hur betraktas ungdomars behov och vilka insatser anses behövas? Riktning – ska ungdomar anpassas eller systemet förändras?

Dokument i form av offentliga utredningar och propositioner samt de riksdagsdebatter som fördes i samband med propositionerna utgör materialet i denna artikel.[73] Valet av dokument har gjorts för att få en heltäckande översikt av tidsperioden när svensk ungdomspolitik utvecklades till ett eget politikområde.

I artikel tre fokuseras på ungdomspolitik i kommunerna. Under 1990- talet bildades ungdomsråd runt om i svenska kommuner. Varför vissa kommuner inrättade ungdomsråd medan andra inte gjorde det är en fråga som besvaras i *Förekomsten av ungdomsråd i svenska kommuner, Interna betingelser eller diffusion?* Studien består av två delstudier. I den första prövas om det är vissa faktorer i kommunen som har betydelse för bildandet av ungdomsråd. Förekomst av ungdomsråd är den beroende variabeln och faktorerna är de oberoende variablerna. De tre faktorer som prövas är om det är kommuner med ungdomsrelaterade problem som i högre grad än andra inrättar ungdomsråd, om det är särskilt välmående kommuner som gör det, eller om det är särskilda politiska villkor i kommunerna som gör det. I artikelns andra delstudie prövas om förekomsten av ungdomsråd orsakas av en spridningseffekt. Bakgrunden till den studien är att det utifrån diffusionsteorier finns skäl att anta att den nyhet som ungdomsråden var under 1990-talet skulle kunna sprida sig mellan kommuner.

Materialet som analyseras i artikeln är offentlig statistik om Sveriges kommuner samt data insamlade av Ungdomsstyrelsen om var och när ungdomsråd inrättats i svenska kommuner.[74]

I artikel fyra, *Ungdomsråd, socialisation och revolution på samma gång,* analyseras hur kommunerna förhåller sig till ungdomars politiska socialisation och hur de ser på sin egen roll. Det är en kvalitativ studie av fyra kommuner med en bred satsning på ungdomars inflytande och delaktighet. Samtliga har, eller har haft, ungdomsråd som en del av sin ungdomspolitiska satsning på ungdomar. Intentionerna med ungdomsråden undersöks genom att olika aktörer, politiker, tjänstemän samt ungdomar, i ett urval av kommuner med aktiva ungdomsråd intervjuas. Det gör det möjligt att få en bred bild av ungdomsrådens roll och analysera deras funktion i en politisk socialisationsprocess. Samtidigt begränsar metodvalet studien till att gälla de studerade kommunerna. I artikeln undersöks ungdomsrådens betydelse utifrån tre frågeställningar:

73 Se bilaga 1

74 Se bilaga 2

1. Bidrar ungdomsråden till att öka ungdomars kunskap om den kommunala demokratin?
2. Bidrar ungdomsråden till att öka ungdomars delaktighet i den kommunala demokratin?
3. Bidrar ungdomsråden till att öka ungdomars inflytande i den kommunala demokratin?

I urvalet av kommuner har utmärkelsen Årets ungdomskommun[75] varit kriteriet. I studien ingår de och det är de fyra första kommunerna som korades. I varje kommun har ledande kommunpolitiker och politiker som aktivt arbetat med kommunens ungdomspolitik valts ut i intervjustudien. Bland tjänstemännen valdes sådana som ansvarat för att förverkliga kommunens ungdomspolitik och bland ungdomarna sådana som varit aktiva i kommunens ungdomspolitiska projekt. Därtill analyserades respektive kommuns ungdomspolitiska handlingsplaner och den skrift varje kommun sammanställt i samband med utmärkelsen Årets ungdomskommun.[76]

I artikel fem, *Myter om ungas politiska intresse. Är unga ett problem eller en resurs i vårt politiska system?* studeras ungdomars politiska intresse och engagemang i relation till andra åldersgrupper under 1990-talet. Syftet är att undersöka om ungdomar kan betraktas som ett problem eller en resurs i vårt politiska system, utifrån deras politiska intresse och engagemang och om det skiljer sig från andra åldersgrupper. Datamaterialet är valt från den tidsperiod då ungdomspolitiken blev ett eget politikområde, alltså den tidsperiod som hela avhandlingen behandlar. Det är datamaterial från Demokratiinstitutets MIO-undersökning 1998 och SOM-institutets medborgarundersökningar under 1990-talet som ligger till grund för analysen.[77] Datamaterialet har kategoriserats så att ungdomsgruppen bildar en egen grupp som kan jämföras med andra åldersgrupper.

I artikeln undersöks ungdomars politiska intresse, hur ofta de diskuterar politik, vilka orsaker de anger för att inte engagera sig partipolitiskt, vilka olika sätt de engagerar sig politiskt, vilket förtroende de har för samhällsinstitutioner, hur de ser på sina möjligheter att påverka politiskt samt hur nöjda de är med demokratin. På samtliga områden jämförs ungdomar med vuxna i olika åldrar.

---

75 Årets ungdomskommun har sedan 1996 utsetts av Ungdomsstyrelsen och Svenska kommunförbundet. Kommuner som fått utmärkelsen har arbetat särskilt med att uppmärksamma ungdomars situation i kommunen.

76 Se bilaga 3

77 Se bilaga 4

4. RESULTAT OCH DISKUSSION

I detta kapitel ska först avhandlingens frågeställningar besvaras. De studier som hänvisas till i texten är artikel ett till fem i avhandlingen. Därefter ska avhandlingens syfte relateras till resultaten.

Har stat och kommuner ett hierarkiskt eller ett interaktivt perspektiv i hur de ser på sin roll i den politiska socialisationsprocessen?

Frågan om hur stat och kommuner ser på sin roll i den politiska socialisationsprocessen har sin grund i den utveckling som skett inom forskningsområdet politisk socialisation. Tidig politisk socialisationsforskning lade ansvaret för processen på olika socialisationsagenter. Forskarna såg ett hierarkiskt förhållande mellan respektive agenter och den socialiserade. Senare tids forskning har tonat ner enskilda socialisationsagenters betydelse till förmån för analyser av samhällsstrukturer runt individen. Med tiden har forskarna kommit att betrakta politisk socialisation mindre som en hierarkisk process och mer som en interaktiv process.

I studien, *Ungdomspolitiken, ungdomarna och det politiska systemet*, analyseras hur staten ser på politisk socialisation, på ungdomar och på det politiska systemet. I ungdomspolitiska dokument formulerades ungdomspolitiska mål. I utredningen som föregick statens ungdomsproposition var målet att ungdomar bör ha makt, inflytande och delaktighet. Staten valde sedan i sin proposition att ta bort begreppet makt och satte som målsättning för ungdomspolitiken att ungdomar ska ha inflytande och delaktighet. Det kan tyda på att staten har ett mer hierarkiskt perspektiv i hur den ser på sin roll när den bejakar ungdomars inflytande och delaktighet men hindrar deras reella makt.

Det hierarkiska perspektivet är tydligt när staten beskriver den offentliga sektorns uppgift som ett effektivt skyddsnät när varken sociala nätverk eller personliga initiativ räcker till. Staten ser som en väsentlig uppgift att den ska följa ungdomars uppväxtvillkor och ha beredskap för särskilda åtgärder vid behov.

I ungdomspolitiken frågar man sig under vilka villkor vuxna ger ungdomar rätten att ta ansvar och utöva sitt inflytande. Det är enligt staten, vuxenvärlden som bestämmer villkoren. Det framhålls till exempel i statens ungdomspolitik att statens insatser ska stimulera och komplettera föräldrars ansvar för barns och ungdomars fostran när det gäller att vara överförare av normer och grundläggande mänskliga värden. Den ömsesidiga interaktion mellan föräldrar och barn som senare politisk socialisationsforskning lyfter fram märks inte i hur staten ser sin roll som föräldrarnas komplement

Skolans betydelse som överförare av de värden som är viktiga för att utvecklas till vuxen lyfts fram av staten. Skolan ska ge demokratikunskap innehållsligt, det vill säga om det representativa systemets sätt att fungera, kommunala inflytandeformer, medborgerliga rättigheter och skyldigheter, men också praktiskt genom elevinflytande. Här kan både ett hierarkiskt och ett interaktivt perspektiv förstås. Tilltron till skolan som en politisk socialisationsagent är stor. Skolan ska ge politisk kunskap, men det är endast när elevinflytande nämns som tillvägagångssättet kan tolkas som en interaktiv process.

Staten menar att ungdomspolitiken ska ge förutsättningar för ungdomar att etablera sig i vuxensamhället och förmedla grundläggande värderingar om demokrati. Staten tar på sig ansvaret för att vara den yttersta samhällsstrukturen kring individen och tillhandahålla det som utgör nödvändiga förutsättningar för ungdomars politiska socialisation.

I statens ungdomspolitik nämns ungdomsråden som en av flera möjligheter att öka ungdomars samhällsengagemang och hundratalet råd bildades under 1990-talet. Det går inte generellt att fastställa att kommunernas syfte med inrättandet av ungdomsråd var att öka ungdomarnas samhällsengagemang. I studien *Förekomsten av ungdomsråd i svenska kommuner: Interna betingelser eller diffusion?* visas att förklaringen inte finns bland faktorer som att det är särskilt ungdomsrelaterade problem i kommunen. I studien prövas också om inrättandet är resursrelaterat eller om det handlar om vilket parti som styr kommunen. Inte heller någon av dessa faktorer visade sig kunna förklara varför ungdomsråd inrättades men i viss mån kan ungdomsråden ha bildats på grund av en spridningseffekt mellan kommunerna.

I studien *Ungdomsråd socialisation och revolution på samma gång? Ungdomsråd i fyra svenska kommuner – en studie 2000* ställs frågan om ungdomsråden bidrar till att öka ungdomars kunskap, delaktighet och inflytande i den kommunala demokratin. Det visar sig att ungdomsråden, i de undersökta fallen, betraktas som en lösning på det som systemet upplever som ungdomars brist på politiskt intresse. Ungdomsråden ses som ett medel för systemet att fostra ungdomar och lära dem hur systemet fungerar. Men det är också denna studie som visar att det initialt fanns en föreställning att ungdomsråden skulle fungera som en kanal mellan systemet och ungdomarna, den uppgift som traditionellt fanns hos partierna. Under 1990-talet har ungdomsråden utvecklats till att omfatta *både* ett hierarkiskt synsätt med fostran och ett interaktivt synsätt där ungdomar är värda att lyssna på.

Sammanfattningsvis visar avhandlingen att stat och kommuner övervägande har ett hierarkiskt perspektiv i hur de ser på sin roll i den politiska socialisationsprocessen. Den utveckling, som förespråkas i senare politisk socialisationsforskning, att

bryta det hierarkiska perspektivet till förmån för ett interaktivt, kan endast till viss del märkas i kommunerna.

I nästa avsnitt diskuteras statens och kommunernas syn på ungdomar i relation till den politiska socialisationsprocessen.

Har stat och kommuner ett aktivt eller ett passivt perspektiv i hur de ser på ungdomar i den politiska socialisationsprocessen?

Frågeställningen har sin grund i att ungdomar i tidig politisk socialisationsforskning betraktades som passiva mottagare i socialisationsprocessen. Barn och ungdomar betraktades som helt oskrivna blad där det bara var att fylla på med politisk medvetenhet som skulle göra dem till fullvärdiga medborgare i samhället. Detta synsätt har förändrats i senare politisk socialisationsforskning. Dels har man pekat på att en politisk socialisationsprocess pågår hela livet, dels ses människor som aktiva i socialisationsprocessen.

Det speciella med ungdomstiden genomsyrar statens och kommunernas sätt att betrakta ungdomar, vilket inte minst visar sig i att ungdomspolitik växte fram som ett särskilt politikområde under 1990-talet. Där framhålls att ungdomar är en specifik grupp åtskild från andra åldersgrupper. Vidare har de ett särskilt behov, som inte vuxna har, av att formas för att passa in i systemet. Det som under stora delar av 1900-talet har handlat om hur unga människor ska utvecklas till fullgoda medborgare står fast i statens och kommunernas sätt att se på ungdomar. Studien *Myter om ungas politiska intresse. Är unga ett problem eller en resurs i vårt politiska system?* visar att ungdomar inte skiljer sig väsentligt från vuxna i fråga om samhällsintresse och politisk aktivitet. Statens och kommunernas farhågor om ungas beteende behöver med andra ord inte sammanfalla med hur ungdomar uppfattar sitt samhällsengagemang

I studien *Ungdomspolitiken, ungdomarna och det politiska systemet* undersöks hur staten ser på ungdomar. I ungdomspolitiken finns flera uttryck för att ungdomar ses som passiva mottagare i den politiska socialisationsprocessen. Staten formulerar deras behov och ska på olika områden se till att införliva dem i samhället. Ungdomars brist på engagemang och delaktighet beror på att de saknar insikt, men med rätt fostran kommer de att lära sig hur systemet fungerar. Samtidigt som det sägs att ungdomar ska stimuleras till politisk aktivitet sägs att det ska göras utifrån deras egna resurser och att dessa resurser ska tas till vara inom det politiska systemet. Det kan tolkas som att staten ser ungdomar som både passiva och aktiva ur ett politiskt socialisationsforskningsperspektiv. Denna paradox är ännu mer tydlig i kommunernas sätt att se på ungdomar. Studien om ungdomsrådens betydelse, *Ungdomsråd*

socialisation och revolution på samma gång? Ungdomsråd i fyra svenska kommuner – en studie 2000, visar att oron för det som kommunerna upplever som passiva och okunniga ungdomar förväntas kunna avhjälpas genom inrättandet av dessa råd. Samtidigt ser kommunerna att ungdomsråden kan ge en möjlighet för ungdomar att få inflytande i det politiska systemet. Genom att aktivt delta i ungdomsråden skulle ungdomarna också vara aktiva deltagare i den politiska socialisationsprocessen.

Det finns en tilltro till att ungdomar har en viss medvetenhet som behöver utvecklas och att det främst ska ske genom fostran. Parallellt med detta ger både stat och kommuner intryck av att vilja ge utrymme för ungdomar att ta sitt eget ansvar och hitta egna organisatoriska former för sitt politiska engagemang.

Frågan är hur det politiska systemet möter dessa nya former. I nästa avsnitt ska statens och kommunernas syn på systemets bevarande eller utveckling behandlas.

Har stat och kommuner ett bevarande eller ett utvecklande perspektiv i hur de ser på det politiska systemet i den politiska socialisationsprocessen?

Den teoretiska ram som omger politisk socialisationsforskning är huvudsakligen inriktad på att politisk kunskap och medvetenhet överförs från en generation till en annan för att garantera att systemet bevaras. I senare forskning har inte det perspektivet förändrats, socialisationsprocessen ses som en reproducerande process. Här i avhandlingen analyseras hur staten och kommunerna ser på sitt ansvar för detta politiska lärande och frågan är hur de ser på det politiska systemets bevarande eller utveckling. I synnerhet med tanke på att stat och kommuner har ett hierarkiskt perspektiv i den politiska socialisationsprocessen och på samma gång ser ungdomar som kapabla att ta eget ansvar och hitta egna organisatoriska former för sitt politiska engagemang. Det är något som skulle kunna innebära både bevarande och utveckling för det politiska systemet.

Forskningsöversikten *Politisk socialisation - ett forskningsområde som söker sin identitet* visar att politisk socialisationsforskning på systemnivå har handlat om vilken omfattning och innebörd politisk socialisation har för det politiska systemet. Genom den politiska socialisationsprocessen utvecklar människor sin politiska identitet som både påverkas av och påverkar det politiska systemet. Stabiliteten i ett politiskt system är beroende av hur väl människor lär sig systemet. En av bristerna inom forskningsområdet är att få studier har tagit hänsyn till historiska och kulturella faktorer i den kontext som omger den politiska socialisationsprocessen.

Ett resultat i studien *Ungdomspolitiken, ungdomarna och det politiska systemet* är att det inom det politiska systemet måste ske förändringar för att en sektorsövergri-

pande politik om ungdomsfrågor ska gå att genomföra. Det handlar inte om politisk socialisation utan om hur statens egna myndigheter ska samordna arbetet med ungdomar. När frågan om bevarande eller utveckling ställs inom forskningsområdet politisk socialisation avses det politiska systemet i relation till människors medvetenhet och agerande. Det avgörande är då om systemet ska forma ungdomarna så att de passar in i systemet eller om ungdomars agerande påverkar systemet till förändringar. Studien visar att det utrymme staten vill ge till ungdomar att utveckla egna organisatoriska former inte motsvaras av någon ambition hos staten att, om så skulle krävas, förändra systemet. Staten ser den politiska socialisationsprocessen från ett bevarandeperspektiv där ungdomar utgör ett problem till dess att de fått den politiska medvetenhet som krävs för att fungera i det politiska systemet.

Kommunerna vill med sina ungdomsråd medverka i ungdomars politiska socialisationsprocess och i studien *Ungdomsråd socialisation och revolution på samma gång? Ungdomsråd i fyra svenska kommuner – en studie 2000* är det tydligt att det handlar om en socialisation till vårt politiska system. Den form och det språk som systemet kräver för att unga ska kunna delta och ha inflytande måste ungdomar lära sig. Det är inte, enligt kommunerna, systemet som behöver förändras. Samtidigt finns hos kommunerna en lockelse att låta ungdomarna utveckla egna former. Det är en paradox som man får hantera och studien *Myter om ungas politiska intresse. Är unga ett problem eller en resurs i vårt politiska system?* visar att unga är både intresserade och villiga att engagera sig, men engagemanget faller inte alltid inom ramen för traditionella former.

Avslutande kommentar

Syftet med avhandlingen är att undersöka hur det politiska systemets huvudaktörer stat och kommuner förhåller sig till samhälls- och identitetsskapande processer genom att analysera hur de ser på politisk socialisation i 1990-talets ungdomspolitik.

Genomgången av artiklarna visar att det politiska systemet har ett hierarkiskt sätt att se på sin roll i den politiska socialisationsprocessen, där ungdomar anses behöva formas för att passa in i det befintliga politiska systemet. Ungdomar betraktas av stat och kommuner som passiva mottagare i den politiska socialisationsprocess som syftar till att bevara det politiska systemet.

Stat och kommuner har ett hierarkiskt perspektiv i hur de ser på sin roll i samhälls- och identitetsskapande processer. Redan att ungdomspolitik formuleras som ett eget politikområde uttrycker att stat och kommuner menar att ungdomar har särskilda behov i jämförelse med vuxna. Det blir än mer tydligt i ett politiskt socia-

lisationsperspektiv. Ungdomar anses behöva formas och lära sig villkoren för hur och varför människor engagerar sig i samhället. Det politiska lärandets innehåll är kunskap om faktiska förhållanden, hur politiska beslut fattas, hur politiska möten är organiserade men också - inte mindre viktigt - en kunskap och förståelse för sammanhangen i den politiska strukturen. Det politiska lärandet innefattar också kunskap och förståelse för samhällets kollektiva minne för att bibehålla och skapa ett samhälle med grundläggande gemensamma värderingar. De institutionella mekanismerna, som stat och kommuner, ser sin betydelse för samhälls- och identitetsskapande processer i överförandet av denna kunskap till ungdomar och för sin egen överlevnad.

Stat och kommuner ser ungdomar som formbara objekt som på samma gång har en egen förmåga att vara med och skapa det samhälle de lever. Det är när stat och kommuners antaganden om ungdomars politiska intresse och engagemang inte stämmer med ungdomarnas som den identitetsskapande processen blir paradoxal. Ett hierarkiskt system möter ungdomar som vill interagera med systemet. Ett bevarande system, som i huvudsak vill fostra ungdomar att passa in i systemet, möter ungdomar som vill organisera sig i nya former.

Det är därför kanske inte är så konstigt att ungdomar kanaliserar sitt engagemang i utomparlamentariska aktioner, när stat och kommuner i sin ambition att inlemma ungdomar i systemet låter bli att öppna det för reellt inflytande och deltagande som kan innebära förändring och utveckling av det politiska systemet. Alla bejakar utveckling av det politiska systemet. Samtidigt uppfattar stat och kommuner denna utveckling som en utmaning när förändringarna hotar invanda och etablerade mönster.

Litteratur:

Aarts, K & Semetko, H.A. (2003*)*: *The Divided Electorate: Media Use and Political Involvement*. I: The Journal of Politics, vol.65, no.3. 759-784.

Almond, G., Coleman, J.S. & Pye, W. (red. 1969): *Little Brown Series in Comparative Politics.* Boston: Little, Brown and Co.

Almond, G. & Verba, S. (1963): *The Civic Culture Political Attitudes and Democracy in Five Nations*. Princeton: Princeton University Press.

Atkin, C. (1981): *Communication and Political Socialisation*. I: Nimmo, D. & Sanders, K. (red): *Handbook of Political Communication*. Beverly Hills: Sage.

Barber, J.D. (1969): *Citizen Politics*. Chicago: Markham.

Bell, C.G. (red.1973): *Growth & Change: a reader in political socialization.* Califonien: Encino.

Berggren, H. (1995): *Seklets ungdom: retorik politik och modernitet 1900 – 1939.* Stockholm: Tidens förlag.

Blumler, J. (1997): *Origins of the crisis of communication for citizenship.* I: Political Communication, no 14. 395-404.

Bryson, L. (red. 1948): *The Communication of Ideas*. New York: Institute for Religious and Social Studies.

Buckingham, D. (1999): *The Making of Citizens: Young People, Television News and the Limit of Politics*. London: UCL Press.

Buckingham, D. (2000): *The making of Citizens, Young People, News, and Politics*. London: Routledge.

Capella, J.N. & Hall Jamieson, K. (1997): *Spiral of Cynicism, The Press and the Public Good*. New York, Oxford: Oxford University Press.

Carey, J.W. (1992 (1989)): *Communication As Culture, Essays on Media and Society*. New York, London: Routledge.

Chaffee, S. (1975): *Political Communication: Issues and strategies for research.* Beverly Hills: Sage publication.

Cho, J. & McLeod, D.M. (2007): *Structural Antecedents to Knowledge and Participation: Extending the Knowledge Gap Concept to Participation*. I: Journal of Communication, no 57. 205-228.

Coleman, J.S. & Pye, W. (red.1969): *Little Brown Series in Comparative Politics.* Boston: Little, Brown and Co.

Connell, R.W. (1972): *Political socialization in the American family: The evidence re-examined.* I: Public Opinion Quarterly, no 36.

Dagens Nyheter: 16 oktober 2007

Dahlgren, P. (2004): *Medborgarkulturer via medierna: en förutsättning för demokrati.* I: Nord, L. & Strömbäck, J. (red.): *Medierna och demokratin*. Lund: Studentlitteratur.

Dalton, R. (2004): *Democratic Challenges, Democratic Choices: The Erosion of Political Support in Advanced Industrial Democracies*. Oxford: Oxford University Press.

Davies, J.C. (1965): *The family´s role in political socialization*. I: Annals of the American Academy Political and Social Science, September 1965.

Dawson E. R. & Prewitt K. (1969): *Political Socialization, an Analytic study.* I: Almond, G., Coleman, J.S. & Pye, W. (red): *Little Brown Series in Comparative Politics.* Boston: Little, Brown and Co.

Delli Carpini, M.X. & Keeter, S. (1993): *Measuring Political Knowledge: Putting First Things First.* I: American Journal of Political Science, vol.37, no 4. 1179-1206.

Dennis, J. (1973a): *Socialization to Politics.* New York: Wiley.

Dennis, J. (1973b): *Major Problems of Political Socialization Research*. I: Bell C.G. (red): *Growth and Change a reader in Political Socialization.* Califonien: Encino.

Dudley, R.L. & Gitelson, A.R. (2003): *Civic Education, Civic Engagement, and Youth Civic Development*. I: Political Science and Politics, vol.36. no 2. 263-267.

Easton, D. & Hess, R.D. (1962): *The Childs Political World.* New York: McGraw-Hill.

Easton, D. & Dennis, J. (1969): *Children in the Political System*. New York: McGraw-Hill.

Fernler, K. (1996): *Mångfald och likriktning*. Stockholm: Nerenius & Santérus.

Fiske, J. (1998): *Introduction to Communication Studies*. London: Routledge.

Fiske, J., Lau, R.R. & Smith, R.A. (1990*): On the Varieties and Utilities of Political Expertise*. I: Social Cognition, no. 6. 31-48.

Flanagan, C.A., Bowes, J.M., Jonsson, B., Csapo, B. & Sheblanova, E. (1998): *Ties that bind: Correlates of adolecents´civic commitments in seven countries.* I: Journal of Social Issues, no 54. 457-475.

Flanagan, C.A. & Gallay, S.S. (1995): *Reframing the meaning of "political" in research*

with adolescents. I: Perspectives on Political Science, no 24. 34-41.

Furnham, A. & Gunther, B. (1983): *Political Knowledge and Awareness in Adolescents*. I: Journal of Adolescence, no. 6. 373-385.

Furth, H. (1979): *Young Children´s Understanding of Society*. I: McGurk, H. (red.): *Issues in Childhood Social Development*. London: Methuen.

Graber, D. (2005): *Political Communication Faces the 21st Century.* I: Journal of Communication, September 2005. 479-507.

Greenstein, F.I. (1965): *Children and Politics.* New Haven : Yale University Press.

Greenstein, F.I. (1970): *A Note on the Ambiguity of "Political Socialization": Definitions, Criticisms, and Strategies of Inquiry*. I: Journal of Politics, no 32. 969-978.

Henriksen, L.S. & Ibsen, B. (red.2001): *Frivillighedens udfordringer – nordisk forskning om frivilligt arbejde og frivillige organisationer.* Odense: Odense Universitetsforlag.

Hess, R.D. & Torney, J.V. (1967): *The Development of Political Attitudes in Children*. Chicago: Aldine.

Holmberg, S. (2000): *Välja parti*. Stockholm: Norstedts Juridik.

Hvitfelt, H. & Karvonen, L. (red.1999): *Den svala demokratin*. Sundsvall: Demokratiinstitutet.

Hyman, H.H. (1959): *Political Socialization, a Study in the Psychology of Political Behavior.* Toronto: Mac-Millan.

Häll. L. (2005): *Politiska resurser och aktiviteter*. I: *Ungdomars etablering, Generationsklyftan 1980-2003*. Stockholm: Statistiska Centralbyrån.

Inglehart, R. (1977): *The Silent Revolution, Changin Values and Political Style Among Western Public*. Princeton: Princeton University Press.

Inglehart, R. (1990): *Culture Shift in Advanced Industrial Society*. Princeton: Princeton University Press.

Jarlbro, G. (1988): *Familj, massmedier och politik.* Stockholm: Almqvist & Wiksell International.

Jennings, M.K. (1996): *Political Knowledge Over the Time and Across Generations*. I: Public Opinion Quarterly, vol. 60. 228-252.

Judd, C.M. & Dowing, J.W. (1990): *Political Expertise and the Development of Attitude Consistency*. I: Social Cognition, no 8. 104-124.

Juul, S. (2002): *Modernitet, velfærd og solidaritet*. København: Reizels Forlag.

Kaid, L.L. (red.2004): *Handbook of Political Communication Research*. New Yersey: Lawrence Erlbaum Ass.

Kaid, L.L. & Holtz-Bacha, C. (red.2008): *Encyclopedia of Political Communication.* Los Angeles: Sage

Karvonen, L. (1999): *Då demokratin svalnar* I: Hvitfelt, H. & Karvonen, L. (red): *Den svala demokratin*. Sundsvall: Demokratiinstitutet.

Koch, H. & Ross, A. (1949): *Nordisk Demokrati*. Stockholm: Natur och kultur.

Krosnick, J.A. (1990): *Expertise and political psychology.* I: Social Cognition, no 8. 1-8.

Lasswell, H. (1948): *The Structure and Function of Communication in Society*. I: Bryson, L. (red.): *The Communication of Ideas*. New York: Institute for Religious and Social Studies.

Leahy. R. (red.1983): *The Child´s Construction of Social Inequality*. New York: Academic Press.

Lorenzen, H. (2001): *Frivillighet i forandring. Om forholder mellom sivile felleskap og moderniteten.* I: Henriksen, L.S. & Ibsen, B. (red): *Frivillighedens udfordringer – nordisk forskning om frivilligt arbejde og frivillige organisationer.* Odense: Odense Universitetsforlag.

McDevitt, M. (2008): *Political Socialization.* I: Kaid, L.L. & Holtz-Bacha, C. (red.): *Encyclopedia of Political Communication*. Los Angeles: Sage.

McDevitt, M. & Chaffee, S. (2002*)*: *From Top-Down to Trickle-Up Influence: Revisiting assumptions About the Family in Political Socialization.* I: Political Communication, no 19. 281-301.

McGurk, H. (red.1979): *Issues in Childhood Social Development*. London: Methuen.

McQuail, D. (1994): *Mass comunication theory*. London: Sage Publication.

Mead, M. (1970): *Kultur och engagemang. En studie av generationsklyftan*. Stockholm: Rabén och Sjögren.

Merleman, R.M. (1980): *Family and Political Socialization: Toward a Theory of Exchange.* I: The Journal of Politics, no 42.

Mitchell, W.C. (1973): *The Socialization of Citizens*. I: Bell, C.G. (red.): *Growth and Change: a reader in Political Socialization.* Califonien: Encino.

Niemi, R.G & Hepburn, M.A. (1995): *The Rebirth of political Socialization*. I: Perspectives on Political Science, no 24. 7-16.

Niemi, R.G. & Junn, J. (1998): *Civic Education: What makes Students Learn?*. New Haven: Yale University Press.

Nord, L. & Strömbäck, J. (red.2004): *Medierna och demokratin*. Lund: Studentlitteratur

Norris, P. (2000): *A Virtuous Circle: Political Communication in Postindustrial societies.* Cambridge: Cambridge University Press.

Parry, G., Moyser, G. & Day, N. (1992): *Political Participation and Democracy in Britain.* Cambridge: Cambridge University Press.

Patrick, J.J. (1972): *The Impact of an Experimental Course. American Political Behavior, on the Knowledge, Skills, and Attitudes of Secondary School Students.* I: Social Education vol. 36.

Petersson, O. (1989): *Makt i det öppna samhället*. Stockholm: Carlssons.

Putnam, R. (1993): *Making Democracy Work. Civic Traditions in Modern Italy*. New Yearsy: Princeton University Press.

Putnam, R. (2000): *Bowling Alone. The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon & Shutser.

Putnam, R. (red.2002): *Democracies in Flux*. Oxford: Oxford University Press.

Rothstein, B. (2002): *Sweden. Social Capital in the Social Democratic State.* I: Putnam, R. (red): *Democracies in Flux*. Oxford: Oxford University Press.

Schudson, M. (1998): *The Good Citizen: A History of American Public Life.* New York: Free Press.

Shannon, C. & Weaver, W. (1998 (1949)): *The Mathematical Theory of Communication.* Chicago: University of Illinois Press.

Siegel, R. & Huskins, M. (1981): *The political Involvement of adolecents*. New Brunswick: Rutgers University Press.

Siegel, R. (red.1989): *Political Learning in Adulthood, a Sourcebook of Theory and Research*. Chicago, London: The University of Chicago Press.

Siegel, R. (1995): *New Directions for Political Socialization Research Thoughts and Suggestions*. I: Perspectives on Political Science, no 1.

Sotirovic, M. & McLeod, J.M. (2004): *Knowledge as Understanding: The Information Processing Approach to Political Learning*. I: Kaid, L.L. (red.): *Handbook of Political Communication Research*. New Yersey: Lawrence Erlbaum Ass.

Stacy, B. (1978): *Political Socialization in Western Society, an Analysis from a Life-Span*

Perspective. London: Edward Arnold Publishers Ltd.

Stolle, D. & Hauge, M. (2005): *Inaccurate, Exceptional, One-sided or Irrelevant? The Debate about the Alleged Decline of Social Capital and Cicic Engagemang in Western Societies.* I: British Journal of Political Science, vol. 34, no 4. 703-721.

Stradling, (1977): *The Political Awareness of the School Leaver: a Programme for Political Education.* London: Hansard Society.

Torney-Purta, J. (1983): *The Development of Views About the Role of Social Institutions in Redressing Inequality and Promoting Human Rights*. I: Leahy. R. (red.): *The Child´s Construction of Social Inequality*. New York: Academic Press.

Torney-Purta, J. (2000): *Comparative Perspectives on Political Socialization and Civic Education.* I: Comparative Education Review, vol. 44, no1. 80-95.

Verba, S. (1993): *Citizen Activity: Who Participates? What do they Say?* I: American Political Science Review, no 87. 303-318.

Zaller, J.R. (1992): *The Nature and Origins of Mass Opinion*. New York: Cambridge University Press

BILAGA 1

Material som analyserades i artikel Ungdomspolitiken, ungdomarna och det politiska systemet:

SOU 1991:12 *Ungdom och makt, om ungdomars delaktighet, inflytande och jämlikhet på 1990-talet*

SOU 1992:54 *Mer för mindre, Nya styrformer för barn- och ungdomspolitiken*

SOU 1994:77 *Tillvarons trösklar betänkande av generationsutredningen*

SOU 1996:111 *Bevakad övergång - Åldersgränser för unga upp till 30 år, Rapport från åldersgränsutredningen*

SOU 1997:71 *Politik för unga, slutbetänkande från ungdomspolitiska kommittén*

SOU 1997:71 Bilaga 1 *Jo så här tycker vi! Inkomna svar från ungdomspolitiska kommitténs kampanj Vad tycker du?*

SOU 1997:71 Bilaga 2 *Jo så här tycker vi! Inkomna svar från ungdomspolitiska kommitténs kampanj Vad tycker du?*

Proposition 1993/94:135 *Ungdomspolitik*

Proposition 1998/99:115 *På ungdomars villkor*

Protokoll från Riksdagens debatt om proposition 1993/94:135 Ungdomspolitik 1994 05 25

Protokoll från Riksdagens debatt om proposition 1998/99: 115 På ungdomars villkor 1999 11 25

BILAGA 2

Material som analyserades i artikel Förekomsten av ungdomsråd i svenska kommuner, interna betingelser eller diffusion?

Arbetsmarknadsstyrelsen, AMS, *Statistik om arbetslöshet och sysselsättning*, Stockholm 1994

Arbetsmarknadsstyrelsen, AMS, *Statistik om arbetslöshet och sysselsättning*, Stockholm 1999

Statistiska centralbyrån, *Befolkningsstatistik 1990*, enligt den administrativa indelningen den 1 januari 1991, SCB, Stockholm 1991

Statistiska centralbyrån, *Befolkningsstatistik 1997*, enligt den administrativa indelningen den 1 januari 1998, SCB, Stockholm 1998

Statistiska centralbyråns statistiska meddelanden, *Allmänna valen 1991, del 2 kommunalvalen september 1991*, Stockholm 1991

Statistiska centralbyråns statistiska meddelanden, *Allmänna valen 1994, del 2 kommunala valen den 18 september 1994*, Stockholm 1994

Statistiska centralbyråns statistiska meddelanden, *Allmänna valen 1998, huvudresultat*, Stockholm 1998

Ungdomsstyrelsen, *Ungdomsråd- en kartläggning*, Ungdomsstyrelsen Stockholm 1995

Ungdomsstyrelsen, *Ungdomsråd- en kartläggning*, Ungdomsstyrelsen Stockholm 1999

För uppgifter om kommunernas skattekraft har information inhämtats från Svenska kommunförbundet 1999.

Grundmaterialet, som är gemensamt för alla fyra analysperspektiven, utgörs av en enkät. Ungdomsstyrelsen skickade ut till alla Sveriges kommuner 1999. Enkätmaterialet är dels insamlat i syfte att kartlägga Ungdomsråden i Sverige och dels för att redovisa ett av regeringen givet uppdrag till Ungdomsstyrelsen. Alla dåvarande 288 kommuner fick enkäten skickad till sig per post och därefter följde en påminnelse per brev och en påminnelse per telefon. Efter detta fanns det totalt 222 svar. En bortfallsanalys visade att materialet är representativt för hela populationen. De tre storstadskommunerna Stockholm, Göteborg och Malmö ingår inte i studien.

I enkäten är det frågan om det finns ungdomsråd eller inte i kommunen som ingår i materialet

BILAGA 3

Material som analyserades i artikel Ungdomsråd, socialisation och revolution på samma gång

Vi hade väl egentligen inget val, Gällivare – ungdomskommun 1996

Idéskrift om samverkan och inflytande, Jönköping - ungdomskommun 1997

Ung framtid i Skellefteå,, Skellefteå - ungdomskommun 1998

Ludvika årets ungdomskommun, Ludvika – ungdomskommun 1999

I varje kommun har personer från tre grupper som kan ses som viktiga aktörer: politiker, tjänstemän och ungdomar intervjuats. De som intervjuats är politiker på ledande positioner och i förekommande fall politiker med speciellt ansvar för ungas inflytande. Tjänstemännen arbetar uttalat med ungdomar och deras inflytande, De benämns ungdomskonsulent, ungdomslots eller innehar en tjänst som i tjänstebeskrivningen ska arbeta med ungdomsrådet och/eller ungas inflytande. Ur den sista aktörsgruppen intervjuas ungdomar som är medlemmar i ungdomsråden. Totalt har 32 intervjuer genomförts. Intervjuerna har strukturerats efter en frågemanual som består av en rad frågor som operationaliserar studiens frågeställningar. Den täcker in frågor om ungdomsrådens syfte, verksamhet, medlemmar, betydelse och funktion. Alla tre aktörsgrupperna har fått samma frågor med viss modifiering för att passa respektive grupp, se nedan.. Utifrån dessa fastställda frågeområden har följdfrågor ställts och respondenterna har givits utrymme till reflexioner. Samtliga intervjuer har bandats i sin helhet. Materialet har sedan skrivits ut, strukturerats, bearbetats och analyserats.

Intervjuvmanual

Vem/vilka har tagit initiativ till att ungdomsrådet bildades?

Hur arbetar ungdomsrådet?

Hur fattar man beslut inom ungdomsrådet?

Vilken verksamhet ägnar sig ungdomsrådet åt?

Vad är ert syfte med att inrätta ett ungdomsråd?

Vad vill ni uppnå med ungdomsrådet?

Vilka ungdomar är det som deltar i ungdomsrådet?

Hur blir man medlem i ungdomsrådet? Är de öppna för alla ungdomar?

Vilket inflytande har ungdomsrådet?

Vilken roll har ungdomsrådet i den kommunala beslutsprocessen?

Ungdomsrådet och omgivningen:

Hur ser kontakterna mellan kommunen (politikerna och tjänstemännen) och ungdomsrådet ut?

Vilka samband finns mellan ungdomsrådet och andra grupperingar i samhället?

Mellan ungdomsrådet och annat föreningsliv?

Med andra ungdomsorganisationer, inklusive politiska ungdomsförbunden?

Hur överlever ungdomsrådet generationsskiften?

Hur länge är man vanligtvis aktiv i ungdomsrådet?

Fråga till politiker och tjänstemän:

Hur ser ni på ungdomar? Hur bemöter ni dem? Handlar det om att respektera eller att fostra dem?

Fråga till ungdomarna:

Hur blir ni bemötta av vuxenvärlden? Av politiker/tjänstemän?

BILAGA 4

Material som analyserades i artikel Myter om ungas politiska intresse. Är unga ett problem eller en resurs i vårt politiska system?

MIO-undersökningen 1998:

Mitt i Opinionen-undersökningen (MIO) 1998 genomfördes av Demokratiinstitutet, ett forskningsinstitut knutet till dåvarande Institutionen för medie- och kommunikationsvetenskap vid Mitthögskolan, Sundsvall. MIO-undersökningen omfattade sex kommuner: Sundsvall, Härnösand, Östersund, Gävle, Motala och Norrtälje. MIO- undersökningen inkluderade tre populationer: medborgare, journalister och politiker. Det är resultatet från medborgarenkäten som utgör materialet till denna artikel. Enkäten bestod av 45 frågor om mediekonsumtion, politik och samhälle samt ett antal bakgrundsfrågor om respondenterna som till exempel kön, ålder och sysselsättning.

I artikeln används MIO-undersökningen endast på aggregerad nivå, vilket gör att uppgifter om respektive kommun inte redovisas här. För medborgarpopulationen tillämpades ett obundet slumpmässigt urval (OSU) i åldrarna 16-75 år med 6175 personer och svarsfrekvensen var 64 procent efter ett postenkätutskick, två påminnelser och telefonintervjuer. För närmare redovisning av MIO-undersökningen se Nord, L. (2001): *Vår tids ledare, en studie av den svenska dagspressens politiska opinionsbildning.* Stockholm: Carlssons och Strömbäck, J. (2001): *Gäster hos verkligheten – en studie av journalistik, demokrati och politisk misstro.* Stockholm: Brutus Östlings Bokförlag Symposion

SOM-undersökningarna:

SOM-institutet i Göteborg genomför varje år sedan 1986 frågeundersökningar i Sverige där människor i åldrarna 15 – 85 år tillfrågas om bland annat sina medie-, livsstils- och fritidsvanor samt attityder i olika samhällsfrågor. SOM-institutets undersökningar baseras på ett obundet slumpmässigt urval av befolkningen. I denna studie ingår SOM-undersökningens fråga: Hur pass intresserad är Du i allmänhet av politik? i undersökningarna från och med 1991 till och med 1999. För närmare presentation av respektive års undersökningar hänvisas till SOM-institutets årsrapporter.